

શ્રી નાટ

શ્રી

એમાં શું ?

નાં ગાયનો અને ટુંક સાર.

* ૨૫/ -- રૂ --

* કરનાર,

કે એ

ગીરાંકર

-શૈયલ ના..

મુબઇ.

જામન.

||હરાબળ મેહરવાનળ કાવકે

— સંસ્કૃત —

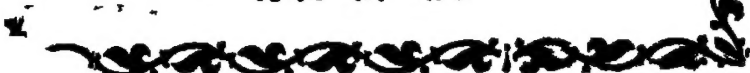
૨ જી.

સને ૧૯૧૩

૧૧૬ કો પ્રકાશકને સ્વાધિન છે.

કિમલ ચાર આના

૧૦૮૬૦

શ્રી "જેન એકવેડ" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં અમનચાલના ગ્રાહકને
આપ્યું છે. બીકાંત

૧૯૧૧, ૩૧/૧૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાત કૃષીરાશિ વિભાગ

અનુક્રમાંક ૭૦૧૫૦ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૫૫૧ ૫૫૧

વિષય ૭ ૨૧

નં. ૨૭૨૮

ટેબલ લેમ્પ #TEBLEFAN

જીવંતીના કામલાસના યુગરો, અને ફેનસી એકેટો તથા
ખાલીતા મેરેલી મેકરના શીર્ષીમ અને ટેબલના
પખાનો મોટો સ્ટોક આપી પહોંચ્યો છે.

ધલેકદીકને લગતો દરેક જાતનો સામાન અને

પ્રખ્યાત ફીલીપ્સ લેમ્પ

સારા જથ્થામાં કીફાયતથી મળશે
આવો અને ખાત્રી કરો.

અકબરઅલી તાજમાઈ,

૧૬૬-૭૧ બોખા બજાર,

મુંબઈ.

ૐ

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

શ્રી

“એમાં શું ?”

નાટકના મુખ્ય પાત્રો.

પુરુષ પાત્રો.

વિમળચંદ્ર એક ધનાઢ્ય ભગીરદાર.
સુરેન્દ્ર સોલીસીટર, વિમળનો નાનો ભાઈ
વિનોદ વિમળચંદ્રનો પુત્ર
બલભદ્ર [નાદિવ] પૈસે ટકે ખુવાર થયે એક ગૃહસ્થ
માધવ એક લેખક ઉર્મિલાનો પ્રિયતમ પાછળથી પત્ની
જગતવંદન સુરેન્દ્રનો સાળો. ‘પ્રેમબંધન’ પત્રનો માલિક
નંદન એક મવાલી પ્રેમબંધન પત્રનો અધિપતિ
જયનાથ મજકુર પ્રેસનો ગ્રીન્ટર ઉર્મિલા તથા પ્રમિ-
લાનો મામો.

ત્રિફલણ .. . એક સમાજ સેવક
વનમાલી પ્રમિલા તથા ઉર્મિલાનો પિતા.

સ્ત્રી પાત્રો.

મુલદ્રા સુરેન્દ્રની સુશીલ સ્ત્રી.
પ્રમિલા બલભદ્રની ઉચ્છ્વેષ વિભાસી પત્ની.
ઉર્મિલા પ્રમિલાની બહેન પાછળથી માધવની પત્ની
જમના જગતવંદનની, લલ્લેલી અપ દુન્ડેડ સ્ત્રી મ્યુનિસિ-
પલ મેયર

તનમન જગતવંદનની પુત્રી

અદા એક વેશ્યા ગાનારા

તે ઉપરાંત-પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, સિપાઇઓ, નોકરો, દાસીઓ
મ્યુનિસિપાલ ડૉક્ટરો વગેરે,

ૐ

શ્રી

“ એમાં શું ? ”

નાટકનો ટુંક સાર.

“ એમાં શું ? ” એ ત્રણ અક્ષરો હરકોઈ સમાજમાં ફરેક કું-
દુંબમાં તેમજ ફરેક વ્યક્તિને મુખે સ્વભાવિક રીતે યોગ્યતા આપણી
જાનુભવીયે છીએ ક્રોધ, તિરસ્કાર વિકાર, દ્રેષ યા લાભચને અંગે
પ્રચિન્ન કાર્ય કરી બેવા, હોડો હરકોઈ પ્રમગે ભાવિ ધટનાની મદ
તા યા લય કરતાનો ખ્યાન ન કરતા, શરૂઆતમાં “ એમાં શું ? ”
વદના, તે પ્રત્યે દુલક્ષ કરી હસે છે પણ જ્યારે એના સમય મળેમ કે
આપનો ભીજ રૂપે વધી જ્યારે વૃક્ષ બને છે, ત્યારે કેટલો જાલ પાન
કેટલો અનાચાર, કેટલી છિન્નભિન્નતા પ્રચરતા, સર્વ નાશ થઈ જાય
છે, તે દર્શાવવાનો અલ્પપ્રયામ આ નાટકમાં કરેલો છે અસ્તુ

મંગળાચરણ

હૃદયર સ્તુતિ

દરથ પહેલું

સ્થળ—વનમાલીનું મકાન.

ગર્ભશ્રીમત બળભદ્ર સાથે પ્રમિલાનું વેવિશાળ થયેલું, પણ
નાટકની શરૂઆતના સમયે, ગરીબ સ્થિતિમાં આવી પડેલા બળભદ્ર
સાથે ભ્રમ થઈ ગયા બાદ, પ્રમિલા તથા ઉર્મિલાનો હારપ વિનોદ.
પ્રમિલાને સદર વર પણ નિર્ધન ધગ મળતાં શોક ઉર્મિલાનું આ
આસન. ઉર્મિલાનું જતું બળભદ્રનું આવવું શૃંગાર ચેષ્ટા. એટલામાં
બનેક કાળા ઘોળા કરી શ્રીમત થયલા વનમાલીનું ગભરાટમાં દોડી
આવવું. પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તથા સિપાઇઓનું પકડના આવવું. આપો
જગ્યાવવા, ઉર્મિલાએ પોતાના દાગીના ઉતારી આપી, તેમ કરના
પ્રમિલાને કહેવું પ્રમિલાએ તેમ ન કરતાં મૌન ધરી ઉભા રહેવું.
સર્વ માલ મીલકત જપત કરી પોલીસ વનમાલીને પકડી લઈ જાય છે.

દશ્ય. બીજું

સ્થળ—જગતવંદનનું ઘર.

રસોમજો નાસી જવાથી જગતવંદનની વિટબણા. જમનાને તથા તનમનને રસોમ કરવા ફરગાવવું બન્નેની નાખુશી નહનું આવવું અધિપતિની જગ્યા પર નહનની નીમણૂક નહન પર જમના તથા તનમનનું મોહિત થવું જગતવંદનનો હાથ અડસે સ

દશ્ય ત્રીજું

સ્થળ—વિનોદનો લાયબેરી રૂમ.

સરકારે જપ્ત કરેલી મીતકન પાઠી મેળવવા સુરેન્દ્રની સલાહ લેવા પ્રમિલાનું આવવું વાતચિત દરમ્યાન વિનોદનું પ્રમિલા પર મોહિત થવું સંકટમાં સપડાયથી પ્રમિલાને સુભદ્રનું અ.ધ.સન. “કારપોરેશન” માં સુટાવવા જગતવંદને પોતાને માટે ‘વોટ’ મેળવવા સુરેન્દ્ર સાથે બહાર્તા હાખલ થવું વોટ આપવા સુરેન્દ્રની ચોક્ખી ના. સુરેન્દ્ર પર હાઝતો જગતવંદન વેર વાળવાની ધમકી આપતો ચાલ્યો જાય છે પોતાની મીલકત સખધી પ્રમિલા અને સુરેન્દ્ર વચ્ચે વાતચિત, પ્રમિલાની સપૂર્ણ નિરાશા. ગરીમીના ખ્યાલથી ડરતી, કપતી, પ્રમિલા બેશુદ્ધ થાય છે

ટેબલો.

દશ્ય ચોથું.

સ્થળ—ચંદાનું મકાન.

હોળીના ઉત્સવ નિમિત્તે ચંદાને ગાવાનું આમંત્રણ દેવા નંદન સાથે વિનોદનું આવવું ચંદાનો સ્વીકાર વિદુમજીએ જૂખી રીતે આવી ચેષ્ટા બેવી ગાનતાન દરમ્યાન વિનોદનું વિકારવશ થવું વિદુમજી ચંદાને ફિટકાર દઈ વિનોદને પોતાની સાથે તેડી લઈ જાય છે ગરીમ સ્થિતિમાં આવી પડેલી પ્રમિલા હવે ચંદાના ઘરની સામેની ઝોલ આલીમાં બળબદ્ધ સાથે આવી રહેલી છે તેના પર મોહિત થયેલો નંદન એને પોતાની ગોદમાં લાવી દેવા ચંદાને ઉશ્કેરે છે. ચંદા કથુલ થાય છે.

દરમ પાંચમું.

સ્થળ—પ્રમિલાનો ઓરડો.

હાહા ખરચ રાખવા માટે ઉર્મિલાનો પ્રમિલાને કપડો. પ્રમિલા પોતાની બૂજ ન સમજતા ઉર્મિલાને સામે કપડો દે છે. ઉર્મિલાનું રિસાઇ જયરામ મામાને ત્યાં જવું બુદ્ધિ દિવસની અપવાસી પ્રમિલાને ચંદા દિવાસો દેવા આવે છે. મીડા કબજોની મોહનજીમાં લઇ મીડાઇ તથા બે ગિની આપી ચંદાનું જવું પતિનું અન્ન ન ખાવા પ્રતિ પ્રમિલાનું આત્માભિમાન બૂખના દુઃખનો વિજય પ્રાપ્તિ બુદ્ધિબદ્ધ થવું બલભદ્રનું આવું જીવ્યા મળસદને મીડાઇ ખાવા આપતી. બેઆકળી પ્રમિલા તથા બળદ વચ્ચે મોહાચાલા, દરમ્યાન, ચંદા એની બેનપણી છે એમ જાહેર થવું પ્રમિલા પાતતા તિરસ્કાર કરે છે. હરકેરાઇ અર્ધ ગડા જેવા ચંદા મળે તો મળસદ બર હોડી ચાલે જાય છે સુભદ્રાની સલાહ લેવા જવા પ્રમિલાના ઠરાવ

દરમ છઠું

સ્થળ—વિમલચંદ્રનું દિવાન ખાનું

જલસા નિમિત્ત પૂર કાઠમાઠમાં સજ્જ થયલા વિનોદને સુભદ્રા તથા સુરેન્દ્રનો કપડો સુભદ્રાની સલાહ લેવા પ્રમિલાનું આવવું. વિનોદ ફરી પાછો મોહવશ, પ્રમિલાને પાછી ઘેર જવા ન દેતાં જલસો બેવા રાક્ષી શખવી બાદ ચંદા નાયકાત તથા આમત્રેલા અન્ય મુહરથોનું આવવું. વિનોદ સર્વેને સતકારપૂર્વક બેસાડે છે નાયરમ દરમ્યાન વિદુલજી આવી સુરેન્દ્ર પાસેથી વનિતા આશ્રમના ફક્ત પાંચસો રૂપિયા ભરાવે છે. સુરેન્દ્ર અને વિમલચંદ્ર વચ્ચે એ બાબત તકરાર વિદુલજીનું જવું ફરી નાયરમ દરમ્યાન પ્રમિલાને સોંપવા બળભદ્રનું ધસી આવવું. રંગમાં જાગ, બળભદ્ર પ્રમિલાને ધસી ઘેર લઇ જાય છે.

ટુલ્સી

અંક ૧લી સમાપ્ત

અંક ૨ જો.

દશ્ય પહેલું

સ્થળ—રસ્તો.

એક પાસ ચાંદાનું ને બીજી બાજુ પ્રમિલાનું મકાન.

પ્રમિલાને જોરડીમાં પૂરી રાખી બળભદ્ર ચાલ્યો ગયો હોવાથી પ્રમિલાનું બારી વાટે બહાર આવવું ચદાના ધર નીચે નહન તથા જગતવદનની ચદા પ્રતિ મૂર્ખ ચેષ્ટાઓ જોતાં પ્રમિલાનો પ્રુષ્ઠ જાતિ પ્રતિ તિરસ્કાર પતિના આશ્રય વિના ઝોઝો રાા માટે સ્વતઃ પ્ર રહીપન શકે ? એમાં શુ ? એવા મૂર્ખ ખ્યાલો કરતી પ્રમિલાને વિનોદ આવી ઉત્તેજા કરી ચાલ્યો જાય છે ચદાને પ્રમિલાની વાતચિત આશ્વાસનના બદલાના હેતુ ચદા પ્રમિલાને પોતાને ધૈર્ય લઈ જઈ માળ પરની ગેલેરીમાં બાવી બેસાડે છે બળભદ્રનું આવવું પ્રમિલાને વેચ્યાના ધરમાં બેઠેલી જોઈ ઉશ્કેરાઈ જવું નહત પ્રમિલાના નહત જવાખ સસારથી કટાળેલો બળભદ્ર શાંતિ શોધવા સન્યાસી થાય છે

ટુડો.

દશ્ય બીજું.

સ્થળ—સુરેન્દ્રનું ઘર.

પ્રમિલાની શોધ કરી સૌની મમતિ લઈ વિનેદ તેને ધરમાં બાવી રાખી છે જગતવદને સુરેન્દ્ર પર વેર લેવા એ વિગત પોતાના 'પ્રેમબંધન' પત્રમાં જુાજ સ્વરૂપમાં છાપી મારી છે પોતાના કુટુંબની નિન્દા ધર ધર થશે એવા ભવથી કોરે બરાવમો વિમળચંદ્ર પ્રમિલાને ધર બહાર કાઢી મૂકવા સુરેન્દ્રને દરમાવે છે. સુરેન્દ્રનું ધર્મ સંકટ પ્રમિલા પોતેજ ચાલો જવા તૈયાર થાય છે, તીક્ષ્ણ

કટાક્ષેથી વિમલચંદ્ર પ્રમિલાનું હૃદય કર અપમાન કરે છે. સમાજને પોતાના ચરણમાં નમાવનાનો દૃઢ સંકલ્પ કરી, પ્રમિલા સુરેન્દ્રનું ધર તણ ચઢાને ત્યાં રહેવા આવી જાય છે.

દૃશ્ય ત્રીજું.

સ્થળ—રસ્તો.

પ્રમિલા માટે કંઈ પ્રયત્ન કરવા, સુરેન્દ્રને સમજાવવા ચિત્કરણનું જનુ માધવ સાથે ઉર્મિલાનું સ્નેહમિત્રન સંવાદી થયવા બળદ્રનું આવતું માધવ તથા ઉર્મિલાની વાતચિત દરમિયાન અચપ્રુથ ગુજરી ગયલા એક સમાનો વારસો પોતાને મળશે એમ માલજતાં નોંદ અને પ્રમિલા પર વેર લેવા નિશ્ચય કરી વારો મેળવવા બળદ્ર લગનાં દૂર કરી ચાલ્યો જાય છે.

દૃશ્ય ચોથું.

સ્થળ—પ્રમિલાનું ભવ્ય દિવાનખાનું.

બળદ્ર વારસો મેળવી વેર લેવા નાદિરને છૂપે નામે પ્રમિલા પાસે આવતો જોતો રહે છે, એનીજ સહાયથી એક સ્વતંત્ર મકાન લઈ, નંદાને હાથે તાલીમ લઈ પ્રમિલાએ ગાનારીનો ધધો શરૂ કર્યો છે. પ્રમિલાને એ ધધારી હાથ ઉડાવવા, સમજાવવા સુરેન્દ્ર આવે છે ત્રિનોદ અને બળદ્ર પ્રમિલાનું ગાણું સાંભળે છે, એટલામાં વિનોદને, ત્યાં બેઠેલો જોતાં સુરેન્દ્રનો કોષ વિટનણ સાથે તેને ઘેર મોકલી દેવો સુરેન્દ્રની શિખામણુ. પત્થર પર પાણી વિમગ્નદ્રનું આવવું પ્રમિલા કાંઈનું ન સંભળતાં બંનેનો તિરસ્કાર કરી ચાલ્યા જવાનું કહે છે.

દૃશ્ય પાંચમું.

સ્થળ—માધવનું મકાન.

ઉર્મિલાનું વેવિશાળ નોંદ સાથે યજ્ઞ ગયુ મોમળી શામાવર થય-1 માધવ પાસે ઉર્મિલાનું આરવું પ્રેમી યુગલનું આકંઠ. ઉર્મિલાની સુચનાથી સુરેન્દ્રને સમજાવવા બંનેનું જનુ

દરથ છકું.

સ્થળ—બગીચા.

સુમદ્રા ઠી બં ડીઓ ગોરી વિનોદે પ્રમિલાને મોકલાવી હતી એ બંમડીઓ સુમદ્રાની જે છે એ ઠી ખાતરી થતાં એ પાછી આપવા પ્રમિલાએ સુમદ્રાને બગીચામાં મળવા આવવા બોલાવી છે. સુમદ્રા પ્રમિલાની વાટ જોતી એક બાંક પર બેડી છે દરમ્યાન જમના અને નાનું આવણુ નણુદને બોલતો પતિ સેવા સબધી વાદવિવાદ જમનાએ છેડાઇ નહન સાથે દૂર જઇ એમણુ બાદ પ્રમિલા સુમદ્રાને એક ચિટ્ટી રાથે બંમડીઓ મોકલાવે છે જગતવદનનું ફરના ફરતા આવણુ. ફક્ક ફક્કાઓની ફજોતી

દરથ સાતમું.

સ્થળ—સુરેન્દ્રનું દિવાનખાણુ

સુમદ્રાએ પ્રમિલાનો વિચાર છોડી ઉર્મિલા સાથે ભગ્ન કરવા વિનોદને સમજાવવો વિનોદની અવગણના દરમ્યાન બમડીઓ ચોરવા માટે સુમદ્રાએ વિનોદને ઠપકો દેવો એટલામાં સુરેન્દ્રે આવી ચોરી અને બહિષ્કાર માટે વિનોદને ધમકાવવો વિમળચંદ્ર આવી વિનોદનો પક્ષ કરી સુરેન્દ્ર પર ક્રોધ કરે છે બુવાનીમાં કોણુ જખ નથી મારણુ ? એમાં શુ ? એમ કહી વિનોદ સાથે આસ્થા જણુ વિનોદના આચરણુ માટે સુરેન્દ્ર તથા સુમદ્રાનો શોક. ઉર્મિલા અને માધવનું આવણુ. વાદવિવાદ દરમ્યાન વિમળચંદ્ર આવી બંનેનું અપમાન કરે છે. સુરેન્દ્ર અને વિમળચંદ્ર વચ્ચે તકરાર. ગુસ્સામાં વિમળચંદ્ર સુરેન્દ્રને ધર છોડી આસ્થા જવાનું કહે છે. ટેબલો.

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ત્રીજો.

દશ્ય પહલું.

સ્થળ—પ્રમિલાનું દિવાનખાતું.

ગાયન બાદ મહાળાનું વિખેરાવું ઉર્મિલાને વિનોદ સાથે પરચ્છતી અટકાવતા "અલબદ્દ નાદિર" પ્રમિલાને તથા વિનોદને પુનર્લભ કરવા ઉરેકેરે છે પ્રમિલાની આનાકાની એટલામાં ઉર્મિલાએ આવી વિનોદ સાથે પોતાના લગ્ન થતા અટકાવતા પ્રમિલાને વિનવવી બહેન ખાતર ભોગ દેના પ્રમિલાની પુશી પુનર્લભ કરવા સ્વીકાર જયરામે આવી ઉર્મિલાને બળાતકારે લઇ જવી રૂબરૂ.

દશ્ય બીજું.

સ્થળ—જગતવંદનનું મકાન

નદન તનમનને પોતાની સાથે લગ્ન કરવા ઉરેકેરે છે તનમન કબૂલે છે જગતવંદનની નાપુશી, નદનનો, "આટ" બતાવી તનમનને પરણી જવાનો નિશ્ચય જમના પાસે વિમળચંદ્ર નિઠુવજી તથા મ્યુનિસિપાલ વૉટર ઘેલાલાઇનું આવડું ખરબચડા રરતા, ગદ્ગદી અને પાણી ન મળવાની ફરીઆદ કરતી જમનાનો બહારાટ આખરે વિઠ્ઠલજીની સૂચનાથી પ્રથમ પતિ સેવા અને પછી લોક સેવા કરવાનો મંત્ર સ્વીકારે છે નદનનો "આટ" તનમનને પરણી જવું

દશ્ય ત્રીજું.

સ્થળ—લક્ષ્મી મહાપ.

બળભેરીથી વિનોદ સાથે ઉર્મિલાનું લગ્ન કરી નાખતા વિમળચંદ્ર અને જયરામનો ધધિલ સુરેન્દ્રે આવી લગ્ન પ્રતિ વિરોધ કરવો વિમળચંદ્ર અને સુરેન્દ્ર વચ્ચે તકરાર એટલામાં બહેનને બચાવી લેવા પ્રમિલાનું આવી ચઢવું પ્રમિલાનો તિરસ્કાર બળભેદ (નાદિર)ના સૂચનાથી માધવે આવી પ્રમિલા અને વિનોદ વચ્ચે થએલા પુનર્લભ સર્ટીફિકેટ રજુ કરવું વિમળચંદ્ર નાસીપાલ થાપ છે પ્રમિલા વિનોદને હાથે માધવ અને ઉર્મિલાનો હસ્તમેળાપ કરાવે છે. વિમળચંદ્ર વિનોદને ગુસ્સામાં લાત મારી કાઢી મુકે છે.

રૂબરૂ.

દૃશ્ય-ચોથું.

સ્થળ—સુરેન્દ્રનું મકાન.

ઉર્મિલા તથા માધવના લગ્ન બાદ, સુરેન્દ્રે એમને પોતાનાજ આશ્રય હેઠળ લાવી રાખ્યા છે તે સમયે વાતચિત એટલામાં વિમળચંદ્ર વિનોદના અત્ય ચાર માટે બૂમે પાડતો આવે છે. સુરેન્દ્ર એતુ સ્થાનત્વન કરે છે. બળભદ્ર (નાદિર) ને ત્યાં જઈ વિનોદનો ફેસલો કરવાનો નિશ્ચય બાદ, માધવ અને ઉર્મિલાનો પ્રેમવિનોદ

દૃશ્ય પાંચમું.

સ્થળ—નાદિરનો લગ્ન મહેલ

ગાનતત્કાલ ગુલશત્રાન બની બેઠેલા વિનોદને વિમળચંદ્રનો ઠપકો ગુસ્સામાં વિનોદ બાપને લાત મારી પછાડે છે. સુરેન્દ્રે આવી વિનોદને લગ્નમાધાની પર આવવા સુચવવું. સુરેન્દ્રનું અપમાન પોલીસને બોલાવીને વિનોદનો ગભરાટ ચોરેલા મીઠકત પાછી સો પવાને તથા પ્રમિલાની સોબત તણ ઘેર પાછા ફરવાને સુરેન્દ્રનો કુકમ વિનોદે વિચાર કરવા વખત મગવો. પ્રમિલા સ્વાય બધાનું નુ બળભદ્રનું છપાવુ આખરે વિનોદ પ્રમિલાને તણ જવા તૈયાર થાય છે. બળભદ્રે આવી તેને શકવો બળભદ્રની બાજુ પ્રમિલા તથા વિનોદનો ગભરાટ બળભદ્રે વિનોદને ઝેર પીવા ઉશ્કેરવો. પ્રમિલા સ્થાશીલ થતાં, તેમ કરતાં વિનોદને અટકાવે છે. બળભદ્રનું મૂળ સ્વરૂપે બહેર થવું ગભરાટમાં વિનોદ ઝેર પી જાય છે. ‘પુનર્લમ થતાં સુધી પ્રમિલા પવિત્ર હતી’ એવો વિનોદનો ખુલાસો બળભદ્રનો પશ્ચાત્તાપ વિનોદ મરી જાય છે. દુ ખથી ઘેરાયેલી પ્રમિલા ગાંડી થઇ જાય છે. દરમ્યાન સુરેન્દ્ર, માધવ અને ઉર્મિલાનું આવવું બળભદ્ર પોતાની મીઠ-કતની વારસ ઉર્મિલાને ઠરાવી, દ્રષ્ટી તરીકે સુરેન્દ્ર અને માધવને નીમે છે. બાદ બળભદ્ર આત્મામાત કરી મરે છે. ટેન્સો.

પતિત્રી:

કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ.

શાન્તિ

શાન્તિ

શાન્તિ

શ્રી પરમાત્મને નમો

શ્રી

“એમાં શું?”

નાટકના આયનો

૧

મગળ ચરણ

હયા નીધી મગળ કર, ઝો કૃપાળ,
 ભય હર, સુખ કર, હુ ખ હર સર્વ કાળ,—હયા.
 મમ કર્મ કેરી ક્ષતિ, અતિ,
 આર્ય સમાજ તણી અધો ગતિ,
 કાપકુમતિ, આપ સુમતિ, જોજ અત્ય સસારે અપતિ
 જાનિત હરી, શાન્તિ ભરી,
 અઠશાને સન્માર્ગે બળ બુદ્ધિ વાળ,—હયા.

૨

ઉર્મિલા—ક્યાં નાસે ઝો મદ્દેલી (૨)
 પ્રમિલા—તુજ ત્રાસે (૨) માન છકેલી,
 ઉર્મિલા—અંગ અગમાં, અનગ રગમાં,
 જતી ઉમગમા, મોહન સગમા
 દૂટવા રસ હેલી . કયા
 રક્ત વર્ણુ આ બન્યું સુખના મારા પરની ફાંચે,
 પ્રમિલા—બટક બોલી આ ચટક વાણી તારા સુખમા નાછાજે;
 ઉર્મિલા—હયા નેણુ હીલા થર્મ લાજે આતુર દર્શન કાજે,
 પ્રમિલા—કઈ સુવતીના અંતરમા ના રસીયો કથ બિરાજે;
 ઉર્મિલા— પડ પથે બેલી બેલી—ક્યાં

પ્રમિલા—છે સમજ સમય બલવાન,

ફેરવે ફેશનનું એ સુકાન;—છે

કસ કસતી કચુકીની તો પ્રમદા એ કરી લુસ બાંય,
પારસી જેવા પોલકા ત્યાં તો આવ્યાં ફેશન માંય;
ટકાઉ દેશમી સાડી સુંદર બોયકોટ થઈ ત્યાંય,
સીફેનને એ સ્થાન મળ્યું, જેથી સર્વાંગ દેખાય,
અખડ કેશ કલાપ ચિન્હ સૌભાગ્ય વતિનું ગણાય;
આજે ખાલ કપાળ ઉપરના સેલુનમાંથી કપાય,
પવન તેની પૂઠે નહિ કંઈ હાણુ—ફેરવે

તનમન—સુદર સાહેબારે, મને શાને લીધી તારી બાથમા ?

નંદન—રોક્યું હૈયું રહ્યું નારે હાથમાં,..... . સુદર

તનમન—આ શુ સાહેબોની એટીકેટ છે ?

તું તો જેન્ટલ મૅન અપ દુ ડેટ છે;

નંદન—પ્રેમ મદિરનું ચુંબન ગેટ છે,

એ તો ગૃહસ્થાઈની સરટીફીકેટ છે,

સદા રહેવું રમણીઓના સાથમા,

તનમન—સોનેરી જાળમા પાડી બુલ બુલ ?

નંદન—થઈ ખરેખર એકજ ભૂલ—શાને

જગત—રસોડે રાંધવા ચાલો,

નંદન—મને શેઠ બાફવાનું ચાલો—રસોડે

જગત—હતા લડવઈયા શુરા પુરા, ત્યારે લેતા ખરછી બાલો,

તાકાત ગઈને હાથે કલમ લઈ, પીતા ચાહનો ખાલો;

નંદન—હામિની કહે હવે કલમને બદલે,

કહછી હાથમાં ગાલો—રસોડે

જગત—ચાલો નંદનજી પાણીડે જઇયે, હાડા ગાગર લઈ હાલો;
 બજ્યાને ચટણી માટે મગનો લાવજો તાજો મસાલો;
 નંદન—શેઠજી તળશે બજ્યા, મેઠાનમાં
 લાજશે વિકૂલ લાલો.૧સોડે.

૬

સૂરેંદ્ર—પતિ પત્નીનું જોડલું, જોજ સત્ય સંસાર છે,
 ખીજ સનેહ શાન્તિ તણું, વ્યર્થ અન્ય વ્યવહાર છે,
 જગતમાં નથી સૂખ લગ્ન સમાન,
 દેવો પણ કરે સન્માન,પતિ.
 મમતા ખીલે માનવ જીવન બધાય,
 ધાયે ધાયે ભલે દૂર, દૂર ઘરથીના ધાય,
 શૂગાર પ્રેમ કરૂણા નીતિના પાઠ પુરા સમજાય છે
 એલાખાતું, પાશવજીવન, જો ખીલે સ્થિર ધાય છે:—
પતિ.

૭

ચંદા—આજ પિયા રચના રહો, ચયના કરો,
 સેજ સુદર છાંધ,
 બસંતકી બહાર, કયસી ચાદની છવાઈ—આજ.
 ઇરકકી નદીયાં બહાઓ, જયરાખીયરા ડુલાઓ,
 પ્રેમકે ઝુલે ઝુલાવો, સુરતીયા મન ભાઈ,—આજ.
 મોરી ગત જુરી ભાઈ, તૂમકો બિચાર નાહિ,
 સેજરીયા સૂનીપરી, દેતીહુ મયે દોહાઈ;—આજ.

૮

મમિલા—સૂખ આશ વાદળી વરસ્યા વિષુ વિખરાઈ,
 મૂર્તિ મત વિપદ કાળ વટોળીયે ધવાઈ,—સૂખ.
 ટપકયું જુઠ્ઠું જોઈ નહિ, મનની મને સમાઈ
 મરે ન, મારે તૃષ્ણા તિજખી—ઘટમા હાય ભરાઈ;—સૂખ

અંદા—નયના કસુળી કર આયે,
 રયામ જોલો, કીસ જીધ રયના બિતાઈ,
 કોનો સોતનને કીની ઢીટાઈ—નયના.
 બાલ બિખરે હય, બાલ તિલકના, નયનોમે નિદ ભરી
 તુલસીકી માલા દુટ ગઈ હય, અબ કરોના ચતુરાઈ,
 બયરનસે મોરી નેહા લગાઈ,
 પ્રીત મોરી છાંડી;
 કુબજા કો તો બચન દીયો થો
 અબ કોનસે મન (૩)લલચાઈ નયના.

અંદા—કોયલીયા કુક સુનાવે,
 ખીલી બસત બહાર ... કોયલીયાં.
 કોન સખી મોઢે બસત સુનાવે, મેઝે તલસુ બારબાર
 પાપી પપૈયા પિયુ પિયુ જોલો, પિયા પરદેશી ચાર;—કોય.
 જીયા પિયા જીન જલો દીન રયના, જોબનવા દીન ચાર,
 મયે નવ જોબના જોગન બનુંગી,
 પિયા મીલન દુસ્વાર—કોયલીયાં

નંદન—અમે તો ઇશ્કના બંદા-મસ્ત થઈ ઇશ્કમાં ફરીયે
 બનાવી ઇશ્કના ફા-અવરના વાત દિલ ધરીયે;—અમે.
 જમાનો ઇશ્કનો આ છે, નસુના ઇશ્કના અહીં છે
 ઇશ્કની આગમાં બળતા, અવરના વાત દિલ ધરીયે;—અમે.
 અહબના ઇશ્કમાં કંઈ છે—ગજબના ઇશ્કમાં કંઈ છે
 અજબ સહુને સહા કરતા, અવરના વાત દિલ ધરીયે;—અમે.

૧૯

૧૨

વિનોદ—શાને ચલુણી એ મન ભાવે

અજબ ભાવ દર્શાવે—

નયન નીચાં ઠાળી મલ પતી આવે

ભેળન ભેર કરી ભભાવે—શાને,

અતર વાણી રિમત થકી સમજાવે

વચન વદતા કંઈ લળી લળી જાયે—

હીલ કંઈ હભાવે, મન કંઈ ખડેકાવે

ખાવરી એ બળા મુખે કંઈ કંઈ બકાવે—શાને.

૧૩

માધવ—ઓ લલના શાણી, કહુ ધન્ય તમારી વાણી,

વહનાં પથ્થર પર પાણી—ઓ લલ.

ખડ બથડો પણ થતો સુવાળો, રનેહ સાગરે ધોવાતાં

સુદર મનહર ઘાટ ધરે સ સાર હથોડે ટીપાતા—ઓ લલ.

ઉર્મિલા—પ્રકૃતિ સમ કુશળચિદ્વા વિષ્ણુ, ઘાટબને નામનગમતા,

ઘડાયેલો એવો જન પૂજે, દેવો પણ જેને નમના;

માધવ—પડયા બ ધએઘાટ ઘડાતા, પથ્થરતેપથ્થર રહીજાતા;

ઉર્મિલા—સમાજ ચરણે સી ચગદાતાં,

દેવો દેશ દુઃખે તણ જાતા— ઓ લલ.

૧૪

પ્રમિલા—કાહે અળ તુમ આજે હો મોરે દ્વારે

સૌતન સગ જાગે, રસ પાગે અનુરાગે પાગે—કાહે.

જુટી જુટી બતીયાં. કર્શો ન હર રગ—અળ,

વહી જાઓ છન યુવતી સંગ અનુરાગે—કાહે.

પ્રમિલ્લા—દિલ હય વહી અસ દિલમે' મહોખત હો કીસીકી
હય આંખ વહી અસમે' શરાફત હો કીસીકી
કયુ હાથ શમે વસ્ત લગાને નહીં દેતે
માશુક હો તુમ ચા કે અમાનન હો કીસીકી

(શયર)

શમાકો દેખ કર મય પ્રીલસે થું કહેતા હય પરવાના
જો ચાહો જલના ઇશકમે મુજ સાહી જલ જાના
શમાકી બે કરારી કો કહા પહોચેગા પરવાના
લરજના, થર થરાના, સર કટાના, સાફ જલ જાના
હો તા હય ઉન્હે રશક તો હો મેરી બલાસે
જલ જાય . અગર જલનેકી આહત હો કીસીકી

૧૬

સૂરેન્દ્ર—મિથ્યા જામ છાડ (૨) જારે જારીણી
જાતિ ગુણ કર્મો પ્રેરક,
બુદ્ધિ કર્ણાનુસારિણી—મિથ્યા

અરપર લાધે જાર (૨) અધપર બેસે અરવાર
પૂજે પીપળ સસાર, ગૃહે બાવળ બહુ માર
જાતિ ગુણથી હા ગુણથી,

ગાય લેસ દે દૂધ, પૂજે ગૌમાત જન બુદ્ધ
અરિતા સર્વે શુદ્ધ છતાં શ્રેષ્ઠ ગંગા રૂઢ
થાનારી કુળ ઉધારિણી, ના સંહારિણી
જાતિ ગુણથી—હા ગુણથી—મિથ્યા

સુભદ્રા—દિલની વાતો ન સમજાય

સુરખ મલ કાં તું હરખાય—દિલ.

તન અર્પણ આતુરતાપૂર્વક, જગમા પ્રેમ મનાય,
અંચળ મનનો ચટકો ક્ષણનો ચલિત બની સરી જાય,
અંતે જગમાં હાસી થાય—દિલ

નરનારી ન દાન પરસ્પર-વચન દઇ બધાય,
વિકાર ઉભરો શાન્ત થતાં ધિક્કાર પ્રદર્શિત થાય;
એ તે પ્રેમ કેમ કહેવાય—દિલ.

ઉત્તનાદ—ખેલત હોરી રાધે શ્યામ,

શ્રી લક્ષ્મી નારાયણ આમ-ત્રિભુવન કે ભૂપ શ્યામ—ખે.
ઇતસેધાઇ, ત્રિભુવાન ફુલારી, ઉતસે ધાયે શ્રીકૃષ્ણ સુરારી
ઉડત ગુલાલ, લાલ ભયે બાદલ અચસી લીલા કરી ઘનશ્યામ
રંગભર ભારત હય ખીચકારી, ભિજ ગઇ
સારી, રાધે ખ્યારી,

ગોપી મગલ આવત આનંદ બધાઇ

બને ગોકુલ ગામ—ખેલ.

અમિલા—મિલકે જઇયોરે ગુમાની,

તોરી સાવરી મુરત પે લુભાની—મિલકે.

જો તુમ મેરો નામ ન જાનો, મેરો નામ લીવાની
એક દીન ઉરે આઓ હમારે ખુબ કરોં મીજબાની—મિ
જો તુમ મેરો ગાંવ ન જાનો ગાંવ હય ગોકુલધાની
કુજ ગલીમે ખાસ હમારો, માનેક ચોઠ નિશાની—મિ.

તનમન—ભૂલી સહુણા હું સાન બાન ભૂલી

પ્રેમ મહુલીની ચણતરમાં બણતર ગણતર ભૂલી—ભૂ
નંદન—પ્રેમ વિષયના પારગતને બણવાનું શું કામ,

પ્રેમ મહિના રહેવાશીને કાલેજમાં શું કામ,—ભૂલી
તનમન—તુજ હેયા હિંડોળે હિંચાવજે,

લાડ લાખેણા લાલા લડાવજે,

નંદન—ધીરે ધીરે નયનીયા નચાવજે,

ખીસા પાકીટ પર હાથ ના ચલાવજે,

તનમન—એળી તો એક આર્ટ [છિ] અણ્ણુલી,—ભૂલી

તનમન—ખનો ખાનુઓ ખુરખાવાળી,

જગત—રાખો મેહુ ઘુઘટમાં ઘાલી—ખનો.

તનમન—પક્ષ પાઉડર ને છુટ પેટી કોટથી,

કરે ઠકારો બની ડાલી,

ફેશનને એટીકેટથી થઇ ગઇ બરેલી થેલી ખાલી,

જગત— હાય મારી ગાડી તો કમણુ ચાલી,—ખનો

નંદન } વરલી બેન્ડસ્ટે ડને ચોપાટીની થશે સૂની બહોજલાલી
જગત }

તનમન—ડાલીવિનાના ખાલી—ખાકનેમારશેલા ૧કોરજોકંટાળી

જગત—હાય શ્રાપ દેશે મુબઈના મવાલી,—ખનો.

ઉરમિલા—શીખો શીખો, રસીક વર, લેતા શીખોને રસ લહાણ,

પાઠ પઢાવે પિયુને પ્રમદા, રીતી નથી અબણ—શીખો.

પોથા થોથાના પડિતણ !, રસ સાગરનું લ્યે કંઈ જ્ઞાન.

કેમ રીસાયે, કેમ લોભયે, કેમ માનુની મૂકે માન,—

એક ચપળ ધંધારે, રસીયાનો રૂપાયે જાન,

લેઠાયે અતર નિશાન,

રીઝાયે રસીલોના પ્રમ;

લેહુને પડે પિછાણુ એ શું સમજે નાજાન;—શીખો.

પ્રમિલા—યહી દિન હય હુઆ લેલો કીસીકે કશ્મે મુઝ તરસે,
જવાની આ નહિં મજિત મેરી જાં કીર નયે સરસે;
યે કહ દો અઝમે બારાસે, અગર ખરસે તોયું ખરસે,
કે જયસે મેહ ખરસતા હય, હમારે દીક એ તરસે.

(ચાચર)

ચિનેદ—કયામત હય કીસીકે ખ્યાર કરના ઇસ ઝમાનેમે;
કા કા સામના રખ્યા હુવા હય, લીલ લગ નેમે;
પ્રમિલા—મીલા હે ગા કીસીકે, ખાવફા અરઝે મુકદ્દરસે,
હુવા હોગા કીસીસે-વરદ હમને ઉમ્મદાર તરસે.

ધૃતિ ઓ

સમાપ્ત.

એક્ષિન નંબર ૧૦૫૪.

રસ એન્ડ કંપની.

૩૭૫ હોરનબી રોડ

રટીલ બાસ, સલીઆ ગેલવે
બેલીંગ હુસ, તીનપ્લેસ, કાંટા
તથા રટીલના તારો, લોખંડ તથા
એલ્યુમીનમ જરમન સીલવર વગે
આપનાર તથા કમીશન એજન્ટસ.

માલેક:—રસ્તમજ દોશ

આ પુસ્તક “ જનએડવોકેટ પ્રેસ ”
દ્વારા શ્રી મનલાલ ગોકળદાસે
નાટક મંડળીના માલેક માટે છ
૧—એડવર્ડ થીએટર, કલબા”

